

उत्तर बङ्ग विश्वविद्यालय
स्नातकोत्तर नेपाली
पहिलो खण्ड
(दूरशिक्षा विभाग)
पाठ्यक्रम

यस खण्डमा जम्मा पाँच पत्र रहनेछन् । पाचौँ पत्र बाहेक एकदेखि चारसम्मका पत्रहरू दुई भागमा बाँडिएका छन् । प्रत्येक भागको ५० – ५० गरेर एक पत्रमा १०० अङ्क रहनेछन् । पाचौँ पत्र केवल ५० अङ्कको रहनेछ । यसरी यस खण्डमा ४५० अङ्कको लिखित परीक्षा हुनेछ अनि ५० अङ्कको निर्दिष्ट कार्य रहनेछ जो निर्धारित समयभित्र विद्यार्थीहरूले परीक्षा नियन्त्राको कार्यलयमा बुझाउन पर्नेछ । निर्दिष्ट कार्य दुई खण्डमा बाँडिनेछ । विद्यार्थीहरूले प्रत्येक खण्डको उत्तर अनिवार्य रूपमा गर्नुपर्नेछ ।

पहिलो पत्र :	सामान्य भाषाविज्ञान र नेपाली भाषाशास्त्र	-	१००
दोस्रो पत्र :	नेपाली साहित्यको इतिहास	-	१००
तेस्रो पत्र :	नेपाली कविता	-	१००
चौथो पत्र :	नेपाली गद्याख्यान (कथा र उपन्यास)	-	१००
पाचौँ पत्र :	नेपाली नाट्य साहित्य	-	५०
असाइनमेन्ट :	२×२५	-	५०

पहिला खण्ड

पहिलो पत्र :	सामान्य भाषाविज्ञान र नेपाली भाषाको अध्ययन	-	१००
प्रथमार्द्ध :	सामान्य भाषाविज्ञान	-	५०

पाठ्य विषय :

- भाषाको अर्थ, परिभाषा, प्रकृति स्वरूप ।
- भाषाका विविध रूप : भाषा, भाषिका, बोली, कथ्यभाषा, साहित्यिक भाषा, शिष्ट वा मानक भाषा ।
- भाषाविज्ञानको परिभाषा, क्षेत्र, सीमा र प्रयोजन ।

- भाषाविज्ञानका शाखाहरूको परिचय ।
- (क) सैद्धान्तिक भाषाविज्ञान :
  - ऐतिहासिक एवं तुलनात्मक भाषाविज्ञान, वर्णनात्मक भाषाविज्ञान ।
- (ख) प्रायोगिक भाषाविज्ञान :
  - समाजभाषाविज्ञान, मनोभाषाविज्ञान, नृतात्त्विक भाषाविज्ञान, पराभाषाविज्ञान, शैलीविज्ञान, कोशविज्ञान, अनुवादविज्ञान, सङ्कथन विश्लेषण ।
- भाषाविज्ञानका विभागहरू :
- (क) ध्वनिविज्ञान :
  - ध्वनिविज्ञानको परिचय र प्रयोजन ।
  - ध्वनिविज्ञान र ध्वनिशास्त्र ।
  - ध्वनिविज्ञानका शाखाहरू : औच्चारिक ध्वनिविज्ञान, साञ्चारिक ध्वनिविज्ञान र श्रावणिक ध्वनिविज्ञानको परिचयात्मक अध्ययन ।
  - ध्वनि : अर्थ र परिभाषा, ध्वनि र संध्वनिहरूको परिचय ।
  - ध्वनि-उच्चारण र ध्वनि-अवयवहरूको परिचय ।
  - ध्वनिका भेद: खण्डीय र खण्डेतर ध्वनि;
  - स्वरध्वनि, व्यञ्जन ध्वनि ।
  - मानस्वर ।
  - ध्वनि प्रक्रिया र ध्वनि परिवर्तनका कारणहरू ।
- (ख) वर्णविज्ञान
  - वर्णविज्ञानको परिचय र प्रयोजन ।
  - वर्णको अर्थ र परिभाषा ।
  - वर्ण, ध्वनि र अक्षरमा भेद ।
  - वर्णान्वेषण प्रक्रिया र वर्णसिद्धान्त ।
  - भाषाको वर्ण व्यवस्था एवम् आक्षरिक संरचना ।
- (ग) रूप एवम् रूप- स्वनिमविज्ञान :
  - रूपविज्ञानको परिचय र प्रयोजन ।

- रूपको अर्थ र परिभाषा ।
- रूपिम र संरूप; रूपिम निर्धारण पद्धति; रूपिमका भेद ।
- रूप, शब्द र पद ।
- रूप-स्वनिमको अर्थ र भाषाको रूप-स्वनिमिक व्यवस्था, रूप-स्वनिमिक परिवर्तन र प्रकार ।

(घ) वाक्यविज्ञान :

- वाक्यविज्ञानको परिभाषा र प्रयोजन ।
- वाक्यविज्ञानको अर्थ र परिभाषा ।
- वाक्य रचना प्रक्रिया ।
- वाक्यका भेद, वाक्यका निकटस्थ अवयव, वाक्यको आन्तरिक एवम् वाह्य संरचना, वाक्य र उपवाक्य, अवयव र अवयव वाक्य ।
- वाक्यका व्याकरणिक कोटिहरू ।
- वाक्य रूपान्तरण प्रक्रिया ।

(ङ) अर्थविज्ञान :

- अर्थविज्ञानको परिचय र प्रयोजन ।
- अर्थको अर्थ र परिभाषा, अर्थका प्रकार, अर्थ प्रतीति प्रक्रिया, शब्द र अर्थको सम्बन्ध, अर्थ परिवर्तनका कारण दिशा ।

- भाषा वर्गीकरणका आधार पद्धति :

- रूपतात्त्विक वा आकृतिमूलक वर्गीकरण र पारिवारिक वर्गीकरण । संसारका भाषाहरूको वर्गीकरण, प्रत्येक वर्ग वा समूहका र परिवारका भाषाका विशेषताहरूको परिचयात्मक अध्ययन ।
- भाषाविज्ञानको संक्षिप्त इतिहास ।

द्वितीयार्द्ध : नेपाली भाषा अध्ययन

- ५०

पाठ्य विषय :

- नेपाली भाषाको उत्पत्ति र विकासको कालक्रमिक अध्ययन ।
- भारोपेली परिवारको भारत-इरानेली शाखाको परिचय ।

- भारतीय आर्य भाषाहरूको उत्पत्ति र विकासको परिचय (संस्कृत र प्राकृत भाषाका विभिन्न अवस्था एवम् भेद वा प्रकारका विशेषताहरू सहित)
- खस जाति र खस भाषा ।
- नेपाली भाषाका प्राचीन, मध्यकालीन र आधुनिक रूपका विकासको ऐतिहासिक विवरण
  - नेपाली ध्वनिहरूको उत्पत्ति र विकास;
  - नेपाली भाषामा रूप व्यवस्थाको विकास;
  - नेपाली शब्द भण्डार र त्यसको विकास ।
- नेपाली भाषाका भाषिकाहरू ।
- नेपाली भाषाको मानस्तरीकरण र आधुनिकीकरण ।
- भोट-हिमाली वर्गका र मुण्डा वर्गका भाषाहरूको परिचय तथा नेपाली भाषासित तिनका सम्बन्धको परिचयात्मक अध्ययन ।
- आधुनिक नेपाली भाषाको वर्णनात्मक अध्ययन ।
- नेपाली ध्वनि प्रक्रिया ।
- नेपाली भाषाको रूपतात्त्विक अध्ययन- शब्द निर्माण ,रूप निर्माण र रूपान्तर प्रक्रिया ।
- लिपिविज्ञान र देवनागरी लिपिको विकास ।
- नेपाली भाषा-अध्ययन परम्परा ।

सन्दर्भ ग्रन्थहरू :

१.	चूडामणि बन्धु	-	भाषाविज्ञान ।
२.	चूडामणि उपाध्याय रेग्मी	-	नेपाली भाषाको उत्पत्ति ।
३.	बालकृष्ण पोखरेल	-	पाँचसय वर्ष ।
४.	बालकृष्ण पोखरेल	-	राष्ट्र भाषा ।
५.	बालकृष्ण पोखरेल	-	नेपाली भाषा र साहित्य ।
६.	बालकृष्ण पोखरेल	-	नेपाली निर्वचन (भाग १,२)
७.	बालकृष्ण पोखरेल	-	खस जातिको इतिहास ।
८.	देवीप्रसाद गौतम	-	नेपाली भाषा परिचय ।
९.	रामविक्रम सिंजापति	-	केन्द्रीय नेपाली भाषिकाहरू ।
१०.	पूर्णप्रकाश नेपाल यात्री	-	राजा गगनिराजको यात्रा ।

११.	रामराज पन्त	–	नेपाली भाषाविज्ञान ।
१२.	रामराज पन्त	–	भाषा विज्ञानको इतिहास
१३.	रामराज पन्त	–	नेपाली लिपिविज्ञान ।
१४.	सूर्यविक्रम ज्ञवाली	–	नेपाली भाषाको विकासको संक्षिप्त इतिहास ।
१५.	पारसमणि प्रधान	–	नेपाली भाषाको उत्पत्ति र विकास ।
१६.	पारसमणि प्रधान	–	भाषा प्रवेश नेपाली व्याकरण ।
१७.	महानन्द सापकोटा	–	नेपाली भाषा ।
१८.	महानन्द सापकोटा	–	खस र खस भाषा ।
१९.	महानन्द सापकोटा	–	ध्वनिको धन्दा ।
२०.	महानन्द सापकोटा	–	जनजिब्रो
२१.	महानन्द सापकोटा	–	नेपाली निर्वचनको रूपरेखा ।
२२.	बालकृष्ण पोखरेल र बल्लभमणि दाहाल	–	ध्वनि प्रक्रिया र केही ध्वनि सिद्धान्त ।
२३.	डिल्लीराम तिमसिना	–	भाषा साहित्य ।
२४.	गोपालनिधि तिवारी	–	नेपाली भाषाको बनोट ।
२५.	हेमराज पाण्डे	–	चन्द्रिका व्याकरण ।
२६.	सोमनाथ सिग्देल	–	मध्य चन्द्रिका ।
२७.	शिवराज शर्मा	–	नेपाली सर्वनाम र अव्यय शब्द ।
२८.	शिवराज शर्मा	–	जोर कि बिजोर ।
२९.	भोलानाथ तिवारी	–	भाषाविज्ञान ।
३०.	आचार्य देवेन्द्रनाथ शर्मा	–	भाषाविज्ञान की भूमिका ।
३१.	कपिलदेव द्विवेदी	–	भाषाविज्ञान एवम् भाषाशास्त्र ।
३२.	सि.एफ. हकेट	–	ए कोर्स इन् मडर्न लिङ्ग्विस्टिक्स ।
३३.	जोन ल्योन्स	–	थ्योरिटिकल लिङ्ग्विस्टिक्स ।
३४.	कोलिन पी. म्यासिका	–	दि इण्डो-आर्यन ल्याङ्ग्वेजेस ।
३५.	राल्फ लीली टर्नर	–	ए कम्प्यारेटिव एण्ड इटाइमोलजिकल डिक्सनरी अव् नेपाली ।
३६.	राल्फ लीली टर्नर	–	इण्डो-आर्यन लिङ्ग्विस्टिक्स ।

दोस्रो पत्र : नेपाली साहित्यको इतिहास	-	१००
प्रथमार्द्ध : साहित्येतिहासको अवधारणा, अध्ययन पद्धति र आधुनिक कालपूर्वको नेपाली साहित्यको इतिहास	-	५०

पाठ्य विषय :

- साहित्येतिहास :
- अर्थ, परिभाषा; इतिहास र साहित्येतिहासमा भेद-साम्य;
साहित्येतिहास र साहित्यालोचनमा भेद-साम्य, साहित्येतिहासको
स्वरूप एवम् संरचना; साहित्येतिहासको अध्ययनका सिद्धान्त र
पद्धतिहरू साहित्येतिहासको काल विभाजनका आधार, प्रयोजन,
औचित्य र सीमा ।

आधुनिक काल (सन् १९१८) पूर्वको नेपाली साहित्यको इतिहास :

- साहित्यमा आधुनिकताको अवधारणा ।
- नेपाली साहित्यको काल विभाजन तथा नामकरण ।
- नेपाली साहित्येतिहासको इतिहास ।
- नेपाली साहित्य-उद्भवको सामाजिक-सांस्कृतिक पृष्ठभूमि ।
- प्राथमिक काल (सन् १७५०)- पूर्वको नेपाली गद्यको स्वरूप र
त्यसका विशेषताहरू ।
- प्राथमिक कालीन (सन् १७५१-१८८३) नेपाली गद्य, पद्य एवम् नाट्य
साहित्यको स्वरूप, प्रवृत्ति र विकास प्रक्रियाको समीक्षात्मक अध्ययन।
- माध्यमिककालीन (सन् १८८४-१९१७) नेपाली साहित्यका विविध
विधा- उपविधाहरूको स्वरूप, प्रवृत्ति र विकास प्रक्रियाको
समीक्षात्मक अध्ययन ।
- आधुनिककाल (सन् १९१८) पूर्वको नेपाली गद्य, काव्य र नाट्य
विधाका विविध शैलीगत विकासको इतिहास ।

पाठ्य विषय :

- आधुनिककाल (सन् १९१८ देखि यता)-को नेपाली कविता, गद्याख्यान, नाटक र निबन्ध विधाका स्वरूप, प्रवृत्ति एवम् विकास-प्रक्रियाको समीक्षात्मक अध्ययन ।
- नेपाली साहित्य-आलोचनका सैद्धान्तिक आधार, पद्धति स्वरूप र विकास प्रक्रियाको कालक्रमिक अध्ययन ।
- नेपाली भाषा र साहित्यको विकाससँग सम्बद्ध विविध वाद र आन्दोलनहरूको अध्ययन :
- हलन्त वहिष्कार आन्दोलन, भर्खोवादी आन्दोलन, प्रभाववाद, आदर्शवाद, शास्त्रीयतावाद, स्वच्छन्दतावाद, प्रगतिवाद, प्रतीकवाद, यथार्थवाद, अतिथार्थवाद, मनोविश्लेषणवाद, प्रयोगवाद, आध्यात्मिक, आन्दोलन, अस्तित्ववाद, राल्फाली आन्दोलन, अस्वीकृत जमात, सडक-कविता-क्रान्ति, लीला लेखन, उत्तरआधुनिक लेखन ।

सन्दर्भ ग्रन्थहरू :

१.	दयाराम श्रेष्ठ 'सम्भव'	-	प्रारम्भिक कालको नेपाली साहित्य: इतिहास र परम्परा ।
२.	ग्रीष्मबहादुर देवकोटा	-	नेपाली छापाखाना र पत्र-पत्रिकाको इतिहास ।
३.	शरदचन्द्र शर्मा भट्टराई	-	नेपाली साहित्यको इतिहास (माध्यमिक काल) ।
४.	शरदचन्द्र शर्मा भट्टराई	-	प्राचीन गद्याख्यान ।
५.	शरदचन्द्र शर्मा भट्टराई	-	माध्यमिक कालीन नेपाली गद्याख्यान ।
६.	तारानाथ शर्मा	-	नेपाली साहित्यको इतिहास ।
७.	रत्नध्वज जोशी	-	आधुनिक नेपाली साहित्यको भ्रमलक ।
८.	असीत राई	-	भारतीय नेपाली साहित्यको भ्रमलक ।
९.	कमल दीक्षित	-	यस्तो पनि ।
१०.	कमल दीक्षित	-	पर्खदै बित्ला कि !

११.	कमल दीक्षित	–	कागतीको सिरप ।
१२.	कमल दीक्षित	–	बुकी सुन ।
१३.	कमल दीक्षित	–	बाघपञ्जा ।
१४.	कमल दीक्षित	–	सम्भेको बिसेको ।
१५.	कमल दीक्षित	–	कालो अक्षर ।
१६.	कमल दीक्षित	–	सग्लो अक्षर ।
१७.	कमल दीक्षित	–	अथ र इति ।
१८.	बालकृष्ण पोखरेल	–	नेपाली भाषा र साहित्य ।
१९.	बालकृष्ण पोखरेल	–	खस जातिको इतिहास ।
२०.	ठाकुर पराजुली	–	नेपाली साहित्यको परिक्रमा ।
२१.	मोहनराज शर्मा र दयाराम श्रेष्ठ 'सम्भव'	–	नेपाली साहित्यको संक्षिप्त इतिहास ।
२२.	यज्ञराज सत्याल	–	नेपाली साहित्यको भूमिका ।
२३.	बालचन्द्र शर्मा	–	नेपाली साहित्यको इतिहास ।
२४.	गाविन्दराज शर्मा	–	काव्यिक आन्दोलनको परिचय ।
२५.	डा. ईश्वर बराल	–	छरिएका समीक्षा ।
२६.	शान्तिराज शर्मा	–	नेपाली साहित्य-इतिहासको रूपरेखा ।
२७.	घनश्याम नेपाल	–	नेपाली साहित्यको परिचयात्मक इतिहास ।
२८.	डा. सुमन राजे	–	साहित्येतिहासः स्वरूप तथा संरचना ।
२९.	अभि सुवेदी	–	नेपाली लिटरेचर व्याक ग्राउण्ड एण्ड हिस्ट्री ।
३०.	कुमार प्रधान	–	ए हिस्ट्री अफ नेपाली लिटरेचर ।
३१.	दीनानाथ शरण	–	नेपाली साहित्य का इतिहास ।

तेस्रो पत्र : नेपाली कविता – १००

प्रथमाद्ध : प्रारम्भदेखि देवकोटासम्म – ५०

पाठ्य विषय :

कविता :

- अर्थ, परिभाषा, तत्व, संरचनात्मक स्वरूप
- ।
- पद्य कविता र गद्य कविता ।
- कवितामा विम्ब, अलङ्कार र प्रतीक ।
- काव्यका भेद वा प्रकार ।
- नेपाली कविताको सामाजिक सांस्कृतिक र ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, थालनी र विकासक्रम ।

पाठ्य सामग्री :

१. दयाराम श्रेष्ठ सम्भव (सम्पा.) – वीरकालीन कविता (कविता सङ्ग्रह)
(१) सुवानन्द दास- पृथ्वीनारायण ।
२. बाबुराम आचार्य (सम्पा.) – पुराना कवि र कविता (कविता सङ्ग्रह)
३. भानुभक्त आचार्य – रामायण ।
४. ज्ञानदिल दास – 'उदय लहरी'
५. मोतीराम भट्ट – मोतीराम भट्टका गजलहरू ।
६. श्यामप्रसाद शर्मा अर्याल (सम्पा.) – सूक्तिसिन्धु (फेरि) कविता सङ्ग्रह ।
७. लेखनाथ पौड्याल – तरुण तपसी

द्वितीयाद्ध : समदेखि ओकिउयामा ग्वाइनसम्म – ५०

पाठ्य-सामग्री :

१. बालकृष्ण सम – आगो र पानी (खण्डकाव्य)
२. गोपालप्रसाद रिमाल – आमाको सपना -कविता सङ्ग्रह) :
आमाको सपना, सपनामा, दन्त्यकथा, भेट,

- प्रति (ओ युवती, ओ रूपवती !) सान्त्वना,
मेरो प्रेमको कथा, तिमी को ?
३. भूपि शेरचन – घुम्ने मेचमाथि अन्धो मान्छे (कविता
सङ्ग्रह): मैनवत्तीको शिखा, बसन्त, घुम्ने
मेचमाथि अन्धो मान्छे, मर्दैछ हामीमा
हामी बाँचेको युग, दुई सेता कलिला
हत्केलाको परेवा : तिम्रो नमस्ते, गलत
लाग्छ मलाई मेरो देशको इतिहास,
अभिशाप्त घर ।
४. हरिभक्त कटुवाल – यो जिन्दगी खै के जिन्दगी (कविता
सङ्ग्रह): यो जिन्दगी खै के जिन्दगी,
आकाशले मेरो बाटो छेक्छ, खडेरी परेको
छ आज जिन्दगीमा, बारुद र सेतो परेवा,
अरु कसैको वेदना आत्मसात गरेर ।
५. अगमसिंह गिरी – जलेको प्रतिबिम्ब रोएको प्रतिध्वनि
(कविता सङ्ग्रह)
६. मोहन कोइराला – (१) गङ्गा प्रवास ।
(२) मोहन कोइरालाका कविता (कविता
सङ्ग्रह): घाइते युग , सिंहनी : लालसाको
अग्नि कुण्ड, बालसूर्य, फर्सीको जरा ।
(३) हिमचुली रक्तिम छ (कविता सङ्ग्रह)
म आजको अखबार, च्याडबा हो च्याडबा ।
(४) सारङ्गी बोकेको समुद्र (कविता
सङ्ग्रह) : लास र बोकाको मासु, ठुलो
स्वरले सिँगारेको छ ।

७. वैरागी काइँला – (१) वैरागी काइँलाका कविताहरू
(कविता सङ्ग्रह) :
अटोग्राफ, मेरो मायाको नयाँ संस्करण, पर्वत,
हाट भर्ने मानिस, अस्तित्वको दावीका
सावातको बैला उत्सव ।
(२) गङ्गा निलो बग्छु, गल्लीका कविताहरू ।
८. ईश्वर वल्लभ – मेरो आमाले आत्महत्या गरेको देश, म
यस्तो भनूँला भन्थेँ, अर्काको ऐना, त्यो
एकलो वृक्षलाई, कस्मै देवाय ।
९. आकिउयामा ग्वाइन – चित्रलेखा (कविता सङ्ग्रह) ।

सन्दर्भ ग्रन्थहरू :

१. बाबुराम आचार्य – पुराना कवि र कविता ।
२. दयाराम श्रेष्ठ (सम्पा.) – वीरकालीन कविता ।
३. दयाराम श्रेष्ठ (सम्पा.) – नेपाली साहित्यका केही पृष्ठ ।
४. दयाराम श्रेष्ठ (सम्पा.) – रामकथा परम्परा र भानुभक्तिय रामायण ।
५. अभि सुवेदी – सिर्जना र मूल्याङ्कन ।
६. केशवप्रसाद उपाध्याय – प्राथमिककालीन कवि र काव्य प्रवृत्ति ।
७. केशवप्रसाद उपाध्याय – तरुण तपसीको पुनर्मूल्याङ्कन ।
८. केशवप्रसाद उपाध्याय – रिमाल : व्यक्ति र कृति ।
९. राममणि रिसाल – नेपाली काव्य र कवि ।
१०. तुलसीबहादुर छेत्री र
जगत छेत्री (सम्पा.) – भानु स्मारक-ग्रन्थ ।
११. इन्द्रबहादुर राई (सम्पा.) – भानुभक्तका कृति : अध्ययनहरू ।
१२. इन्द्रबहादुर राई – सन्दर्भमा ईश्वर वल्लभका कविता ।
१३. बालचन्द्र शर्मा – भानुभक्त ।
१४. वासुदेव त्रिपाठी – सिंहावलोकन ।

१५.	वासुदेव त्रिपाठी	–	लेखनाथ पौड्यालका कविताको विश्लेषण र मूल्याङ्कन ।
१६.	रमेश श्रेष्ठ	–	नेपाली कविताको प्रवृत्ति ।
१७.	गणेशबहादुर प्रसाई	–	सुवानन्ददासदेखि राजीवलोचनसम्म ।
१८.	गणेशबहादुर प्रसाई	–	नेपाली सहित्यमा स्वच्छन्दतावादी काव्यधारा ।
१९.	ईश्वर बराल	–	सुवानन्ददेखि शम्भुप्रसादसम्म ।
२०.	ईश्वर बराल	–	देवकोटा र उनका महाकाव्य ।
२१.	भैरव अर्याल	–	नेपाली काव्यमा प्रकृति ।
२२.	कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान (सम्पा.)	–	साभा समालोचना ।
२३.	कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान (सम्पा.)	–	सिर्जनाको सेरोफेरो ।
२४.	कमल दीक्षित (सम्पा.)	–	बुङ्गल ।
२५.		–	अर्को एउटा बुङ्गल ।
२६.		–	बुङ्गलको एउटा अर्को बाकस ।
२७.	कुमारबहादुर जोशी	–	महाकवि देवकोटा र उनका महाकाव्यहरू
२८.	कुमारबहादुर जोशी	–	देवकोटाका कविता कृतिमा प्रकृति ।
२९.	कुमारबहादुर जोशी	–	देवकोटाका कविता-यात्राको विश्लेषण र मूल्याङ्कन ।
३०.	कुमारबहादुर जोशी	–	देवकोटाका प्रमुख कविता कृतिको कालक्रमिक विवेचन ।
३१.	चूडामणि बन्धु	–	देवकोटा ।
३२.	राजेन्द्र सुवेदी	–	स्रष्टा देवकोटा : द्रष्टा परिवेशमा ।
३३.	भीमकान्त उपाध्याय	–	आँखीभ्यालबाट हेर्दा ।
३४.	भीमकान्त उपाध्याय	–	सवाई र लहरी काव्य सङ्ग्रह ।
३५.	कृष्ण गौतम	–	सिर्जनाको सुवास ।
३६.	जनकलाल शर्मा	–	जोसमनी सन्त साहित्य र परम्परा ।
३७.	लक्ष्मीदेवी सुन्दास (सम्पा.)	–	विवेचन ।
३८.	मथुरादत्त पाण्डेय	–	नेपाली और हिन्दी भक्ति- काव्य का तुलनात्मक अध्ययन ।

चौथो अध्याय : नेपाली गद्याख्यान - १००

प्रथमार्द्ध : नेपाली कथा - ५०

पाठ्य विषय :

- कथा - परिभाषा, स्वरूप र तत्त्व ।
- कथा विधाको उद्भव र विकास परम्परा ।
- नेपाली कथाको पृष्ठभूमि, थालनी र
विकास-क्रमको परिचयात्मक अध्ययन ।

पाठ्य सामग्री :

१. रूपनारायण सिंह - कथा नवरत्न (कथा सङ्ग्रह) ।
२. शिवकुमार राई - फ्रण्टियर (कथा सङ्ग्रह) ।
३. भवानी भिक्षु - मैयाँ साहेब (कथा सङ्ग्रह) ।
४. इन्द्रबहादुर राई - विपना कतिपय (कथा सङ्ग्रह) ।
५. गुरुप्रसाद मैनाली - 'नासो' ।
६. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला - 'श्वेत भैरवी, दोषी चश्मा' ।
७. गाविन्द गोठाले - 'भाँडो', 'खेल' ।
८. पारिजात - 'तिउरीको फूल पाइरियाको गन्ध' ।
९. सानु लामा - 'स्वास्ती मान्छे' ।
१०. शरद् छेत्री - 'कालाग्नि' ।

द्वितीयार्द्ध : नेपाली उपन्यास - ५०

पाठ्य विषय :

उपन्यास :

- अर्थ, परिभाषा, स्वरूप र तत्त्व ।
- उपन्यास विधाको उद्भव र विकास
परम्परा ।
नेपाली उपन्यासको पृष्ठभूमि र
विकास क्रमको परिचयात्मक अध्ययन ।

पाठ्य सामग्री :

१.	लैनसिंह बाङ्गदेल	–	लङ्गडाको साथी ।
२.	विजय मल्ल	–	अनुराधा ।
३.	विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला	–	सुम्निमा ।
४.	इन्द्रबहादुर राई	–	आज रमिता छ ।
५.	पारिजात	–	शिरीषको फूल ।
६.	ध्रुवचन्द्र गौतम	–	अलिखित ।
७.	इन्द्र सुन्दास	–	जुनेली रेखा ।

सन्दर्भ ग्रन्थहरू :

१.	गुरुप्रसाद मैनाली	–	नासो (कथा सङ्ग्रह) ।
२.	विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला	–	श्वेत भैरवी (कथा सङ्ग्रह) ।
३.	विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला	–	दोषी चशमा (कथा सङ्ग्रह) ।
४.	गोविन्द गोठाले	–	कथै कथा (कथा सङ्ग्रह) ।
५.	सानु लामा	–	कथा सम्पद् (कथा सङ्ग्रह) ।
६.	भैरव अर्याल (सम्पा.)	–	साभ्ना कथा ।
७.	मोहनराज शर्मा (सम्पा.)	–	समसामयिक साभ्ना कथा ।
८.	दयाराम श्रेष्ठ (सम्पा.)	–	पच्चीस वर्षका नेपाली कथा ।
९.	वासुदेव त्रिपाठी (सम्पा.)	–	विचरण ।
१०.	ईश्वर बराल (सम्पा.)	–	भ्यालबाट ।
११.	ईश्वर बराल (सम्पा.)	–	आख्यानको उद्भव ।
१२.	ईश्वर बराल (सम्पा.)	–	रूपनारायण सिंह : व्यक्तित्व र कृतित्व ।
१३.	हरिप्रसाद शर्मा (सम्पा.)	–	विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाका कथा ।
१४.	घनश्याम नेपाल	–	आख्यानका कुरा ।
१५.	शरदचन्द्र शर्मा	–	प्राचीन गद्याख्यान ।
१६.	शरदचन्द्र शर्मा	–	माध्यमिककालीन नेपाली गद्याख्यान ।
१७.	इन्द्रबहादुर राई	–	नेपाली उपन्यासका आधारहरू ।
१८.	कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान	–	नेपाली उपन्यास र उपन्यासकार ।

१९.	रामलाल अधिकारी (सम्पा.)	–	नेपाली कथा यात्रा ।
२०.	मोहन पी. दाहाल	–	आधुनिक नेपाली उपन्यास ।
२१.	मोहन पी. दाहाल	–	दार्जिलिङका नेपाली उपन्यास : परम्परा र प्रवृत्ति ।
२२.	राजेन्द्र सुवेदी	–	नेपाली उपन्यास : परम्परा र प्रवृत्ति ।
२३.	राजेन्द्र सुवेदी	–	सृजना विधाका परिधिमा पारिजात ।
२४.	राजेन्द्र सुवेदी	–	सृजना परिधिभित्र ध्रुवचन्द्र गौतम ।
२५.	निनु चापागाई र खगेन्द्र सँग्रौला (सम्पा.)	–	पारिजात स्मृति ग्रन्थ ।
२६.	चन्द्र शर्मा (सम्पा.)	–	शिवकुमार राई स्मृति ग्रन्थ ।
२७.	शान्तिराज शर्मा	–	कथाको संसार र संसारका कथा ।
२८.	ऋषिराज बराल	–	उपन्यासको सौन्दर्य शास्त्र ।
२९.	मुरारीप्रसाद रेग्मी	–	मनोविश्लेषणात्मक समालोचना (उपन्यास खण्ड) ।
३०.	मुरारीप्रसाद रेग्मी	–	मनोविश्लेषणात्मक समालोचना (कथा खण्ड) ।
३१.	कृष्णहरि बराल र नेत्र एटम	–	उपन्यास सिद्धान्त र नेपाली उपन्यास ।
३२.	रबीन्द्र कुमार जैन	–	उपन्यास सिद्धान्त र और संरचना ।
३३.	सुरेश सिन्हा	–	उपन्यास शिल्प और प्रवृत्तियाँ ।
३४.	पर्सी लुब्बोक	–	दि क्राफ्ट अन्ड् फिक्सन ।
३५.	इ.एम.फोर्स्टर	–	आस्पेक्टस् अन्ड् दि नभेल ।
३६.	एडविन मुर	–	दि स्ट्रक्चर अन्ड् दि नभेल ।
३७.	डब्ल्यु. सी. बुथ	–	दि रेटोरिक अन्ड् फिक्सन ।
३८.	माइकल बल	–	न्यारेटोलजी : इन्ट्रोडक्सन टु दि थिअरी अन्ड् नेरेटिभ ।
३९.	एस. आर. केनन	–	नेरेटिभ फिक्सन: कन्टेम्पररी पोएटिक्स ।
४०.	जर्ज वाट्सन	–	दि स्टोरी अन्ड् दि नभेल ।
४१.	राल्फ फक्स	–	नभेल एण्ड् दि पिपल ।
४२.	जर्ज लुकास	–	दि थिअरी अन्ड् दि नभेल ।

पाँचौ पत्र : नेपाली नाट्य साहित्य

- ५०

पाठ्य विषय :

नाटक :

- अर्थ, परिभाषा, स्वरूप र तत्त्व ।
- नाटक विधाको उद्भव विकास-प्रक्रिया ।
- पूणाङ्गी र एकाङ्गी नाटकको साम्य-वैषम्य; ध्वनि नाटक; रूपकका भेदोपभेदहरूको परिचय ।
- नेपाली नाटकको पृष्ठभूमि, स्वरूप-शैली, विकास-प्रक्रिया, प्रयोगधारा, प्रवृत्ति र विशेषताहरू ।

पाठ्य सामग्री :

१.	शम्भुप्रसाद दुङ्गेल	-	शकुन्तला ।
२.	बालकृष्ण सम	-	अन्धवेग ।
३.	गोपालप्रसाद रिमाल	-	मसान ।
४.	विजय मल्ल	-	भित्तेघडी (एकाङ्गी सङ्ग्रह) ।
५.	गोविन्द गोठाले	-	भूसको आगो ।
६.	मोहनराज शर्मा	-	जेमन्त/यमा ।
७.	मनबहादुर मुखिया	-	अँध्यारोमा बाँच्नेहरू (एकाङ्गी सङ्ग्रह) ।
८.	रामलाल अधिकारी (सम्पा.)	-	नेपाली एकाङ्गी यात्रा
	(क) शिवकुमार राई	-	'तीन गँजडीको चन्द्रलोक यात्रा' ।
	(ख) लीलबहादुर क्षेत्री	-	'माग' ।
	(ग) मोहन पुकार	-	'टीका' ।
	(घ) जी. छिरिङ्ग	-	'वीर बालक अभिमन्यू' ।
	(ङ) मनबहादुर गुरुङ्ग	-	'संयोग वियोग' ।

सन्दर्भ ग्रन्थहरु :

१.	रत्नध्वज जोशी	–	नेपाली नाटकको इतिहास ।
२.	केशवप्रसाद उपाध्याय	–	रिमाल : व्यक्ति र कृति ।
३.	केशवप्रसाद उपाध्याय	–	विचार र व्याख्या ।
४.	केशवप्रसाद उपाध्याय	–	नाटक र रङ्गमञ्च ।
५.	केशवप्रसाद उपाध्याय	–	नाटकको अध्ययन ।
६.	केशवप्रसाद उपाध्याय	–	दुःखान्त नाटकको सृजना परम्परा ।
७.	केशवप्रसाद उपाध्याय	–	समको दुःखान्त नाटक चेतना ।
८.	घनश्याम कँडेल	–	पाश्चात्य यथार्थवादी नाटक ।
९.	विजय मल्ल	–	नाटक : एक चर्चा ।
१०.	इन्द्रबहादुर राई	–	दार्जीलिङमा नेपाली नाटकको अर्धशताब्दी ।
११.	हृदयचन्द्रसिंह प्रधान	–	केही नेपाली नाटक ।
१२.	तानाशर्मा	–	सम र समका कृति ।
१३.	जे. एल. स्ट्यान	–	दि एलिमेन्ट्स अफ् ड्रामा ।
१४.	एरिक बेन्टली	–	दि लाइफ अफ् ड्रामा ।
१५.	ए. निकोल	–	दि लाइफ अफ् ड्रामा ।
१६.	मार्जरी बाउल्टन	–	दि एनाटमी अफ् ड्रामा ।

निर्दिष्ट कार्य - २×२५ = ५०

